

THEMA: STILSTAND EN GROEI

- Dagboek in coronatijd – 3
- Mensen missen – 5
- Verlichtende energie – 6
- Koningskind: over het Salomonsoordeel – 7
- Uit de kerkenraad – 8
- In memoriam – 9
- Een nieuw jaar in Doopsgezind Amsterdam – 10
- Collectiebestemmingen – 11
- Kerkdiensten – 12
- Agenda – 12

Giambattista Tiepolo

Stilstand en groei

Door Henk Leegte

Als er één geschikt moment in het jaar is om na te denken over 'stilstand en groei' dan is dat wel in de maanden januari en februari. Die lange maandagochtend van het jaar, waarin de kleur grijs doorgaans de hoofdtint is waarin het leven zich beweegt. Grensgebied in de tijd. We lieten een jaar achter ons dat wel heel anders was dan anders, en staan aan het begin van een nieuw jaar waarbij het nog steeds de vraag is wanneer alles weer 'normaal' zal zijn. Wat dat dan ook moge betekenen, 'normaal'.

En ineens moest ik denken aan een onopvallend, oud verhaal aan het eind van de Jacobsgeschiedenissen in het eerste Bijbelboek Genesis. Het staat in Genesis 31, 17-36. Het is zo'n verhaal wat je als kind hoort (als het goed is) in de Kindervertelkring of op de Zondagschool, ik heb er nooit over geprekeet.

Het hele verhaal vertelt van Jacob, die ooit moest vluchten, en terecht kwam bij zijn oom Laban. Dat hij daar twintig jaar

bleef en voor hem werkte, en zich dan op zekere dag opmaakt om met zijn vrouwen, kinderen en kudde terug te keren naar zijn vaderland. Rachel, zijn vrouw gaat met hem mee, en zal dus afscheid moeten nemen van haar ouders, haar huis en haar land. En is zo'n afscheid nou stilstand, of groei? Het is een verhaal zo oud als de wereld, en het roept allerlei gevoelens op. Ik denk dat iedereen het kent. Een breukmoment beschrijft het: nu verandert je leven, je zet een stap en het wordt hierna nooit meer zoals vroeger. En vlak voordat je de stap zet staat alles even stil. Is het alsof de beweging stopt. Ik stel me voor hoe Rachel nog één keer door haar oude huis loopt, door de kamers. Ze was er geboren, speelde er als meisje, werd er een volwassen vrouw. Plaatsen van kinderveugd en kinderverdriet ziet ze, plekken in de tuin waar ze haar dode dieren begrooft, en waar ze verstoppertje speelde, en waar ze Jacob voor het eerst een zoen gaf. En het huisaltaar ziet ze, waar ze leerde bidden en zich dicht bij de goden wist. En dan, zonder dat

iemand het merkt, steelt ze de beelden van de goden op het huisaltaar, de mascottes van haar vader Laban. Ze wil niet op reis zonder haar vaders goden.

Op de zondagschool leerde ik destijds dat Rachels daad volstreekte afkeuring verdiende. Zij is blijkbaar meer gehecht aan haar vaders goden dan aan de God van Abraham, Izaäk en haar eigen ware Jacob, en dat is niet zo mooi, want een daad van ongelof en gebrek aan vertrouwen. Maar ik lees tegenwoordig ook iets van heimelijk plezier van de verteller die het verhaal opschrijft, want er zit iets baldadigs in de geschiedenis: Laban kijkt nogal op zijn neus als hij de diefstal van zijn huisgoden opmerkt, en Rachel verzint een slimme list terwijl Laban gaat zoeken. Ze verstopt de beeldjes, gaat er letterlijk bovenop zitten, en zegt dan dat ze helaas niet kan opstaan omdat het haar toevallig net 'naar de wijze der vrouwen gaat': ze is ongesteld.

Lees verder op pagina 2

Kijk, stelen mag natuurlijk niet, maar die constatering alleen is nogal oninteressant. Het is veel interessanter om je af te vragen wat Rachel tot haar daad zou hebben gebracht. En dan komt het ineens verrassend dichtbij. Want natuurlijk komt het voort uit het verdriet om wat ze los moet laten, nu het leven verder gaat. Iets wat ze zelf wil, maar wat niettemin pijnlijk is. Haar daad komt, dat kan niet missen lijkt me, voort uit de angst voor wat de toekomst brengen moge. En wie kent dat niet? Zomaar, met gesloten ogen het onbekende land ingaan, dat vraagt een vertrouwen wat ze blijkbaar mist, en ze weet niet of ze het wel zonder de goden van thuis zal kunnen stellen. Zoals gezegd, het is niet moeilijk om de beschuldigende vinger naar Rachel te wijzen. Maar wie een beetje in de buurt van zijn eigen levensgeschiedenis blijft, heeft daar niet zoveel behoefte aan. Als je niet te veel van jezelf vervreemd bent, weet je van momenten van stilstand en groei in je eigen leven. Van verdriet en wonden op de grens van oud naar nieuw. Herinner je je de mensen die je verloor. Aan de dood, of (soms nog verdrietiger) aan het leven. Ken je het verlangen naar 'the old time religion', naar het geloof van vroeger, toen je nog kind was, veilig bij je ouders thuis.

Terafim

Rachel zal in haar nieuwe land momenten van diepe eenzaamheid kennen, daar helpt geen lieve moeder of vader aan. Grote veranderingen staan op het punt zich te voltrekken, en wie is dan niet bang of bezorgd? En zo neemt ze voor de zekerheid de goden mee van thuis. Voor als ze ooit de wanhoop nabij zal zijn. Dan zal ze zich daaraan vast kunnen klampen, denkt ze: "O goden van mijn vader en moeder, laat me niet alleen! O God, die droeg ons voorgeslacht, in tegenspoed en kruis, wees mij een gids in storm en nacht, en eeuwig mijn tehuis..."

Alleen is het punt, dat het een heimelijk gebed is. Geen vrij verworven geloofsbezit voert ze met zich mee, maar ontvreemd geloofsbezit. Gestolen goden, en of daar zegen op kan rusten? Je kunt ook zeggen: Rachel is op onvruchtbare wijze aan haar verleden gebonden, en daarom kan ze niet vrij de toekomst binnengaan. Stilstand, geen groei.

Hoe gaan wij met onze eigen levensgeschiedenis om? Soms kunnen we er ons vrij en creatief toe verhouden: je schrijft je eigen bladzijden in het boek van de geschiedenis, creatief en nieuwsgierig de wereld verkennend.

Zonder al te veel afstandelijke huiver voor het onbekende. Je kunt open zijn voor het vreemde en voor vreemden, en vreemde gedachten, want je voelt je thuis op aarde. Maar soms bespeur je hoe onvruchtbaar je aan het verleden gebonden bent. Hoe het steeds maar niet lukt een eigen leven te leiden omdat, hetzij dood of levend, je ouders en hun goden nog zo aanwezig zijn.

"Ik ben een vreemdeling op aarde, God verberg u niet voor mij". Dat is het gebed van een angstig mens in het donker, die de weg niet weet. En die vraagt of de Eeuwige hem bij de hand wil nemen. Een ander gebed dan het gebed van Rachel. God kon haar niet zien, want ze zat er bovenop. God had zich niet verborgen, zij had God verborgen. Zó vol angst was zij aan haar tocht begonnen. "Groei!", dacht ze. Stilstand was het. Maar later in het verhaal van Genesis wordt verteld dat zij de goden verbrandde. Anders gezegd: dat zij zich bevrijdde van de onvruchtbare binding aan het verleden, dat ze haar godsbeeld zuiverde. En ik denk dat ze dat kon omdat ze had ontdekt dat ze bij Jacob en zijn God veilig was. Veilig genoeg in elk geval om zonder vluchtwegen de toekomst vol vertrouwen tegemoet te gaan.

En ik moet ineens denken aan het gebed van Bonhoeffer:
*Door goede machten trouw
 en stil omgeven
 Behoed, getroost, zo wonderlijk
 en klaar
 Zo wil ik graag met u,
 mijn liefste leven,
 ...*

*Gen. 31:19 in de vertaling van 1953:
 Toen stal Rachel de terafim van haar vader.
 Encyclopedie van de Bijbel: Terafim ...
 huisgoden van klein formaat ...
 Karel J.H. Vriezen in Only one God? ...:
 kleine kleifiguurtjes, meestal
 vrouwenfiguurtjes,
 vruchtbaarheidsgodinnen. (MK)*

Coronatijd

Essemie van Dunné

Een groep twintigers komt eens in de maand samen in Noord, voor een Bijbelkring. We hebben elkaar al een tijd niet in het echt gezien. Ik vermoed hoe zwaar deze tijd voor hen is. Ze klagen nauwelijks, maar ze betalen wel een hogere prijs dan we misschien vermoeden.

In de gesprekken die we hebben, meestal over de zoom, hoor ik dat het gaat over groei en stilstand. Ze missen die dingen waarvan je doorgaans groeit als twintiger, wat niet of moeilijk in te halen valt, ze groeien in het zich verhouden tot eenzaamheid, machteloosheid, tot zichzelf en de wereld.

Ik vroeg hen of ze wat wilden opschrijven over deze tijd. Hieronder twee verhalen.

Dagboek in coronatijd

Door Mila Haak

17 maart 2020, 0:50, Middelburg – de Spanjaardstraat

Het wordt een rare tijd. Vanmiddag ben ik met de trein vanuit Utrecht naar hier gereisd en nu lig ik in het bed waar ik eigenlijk alleen in vakanties of weekenden lig. Mijn handen zijn kurkdroog van de niet normaal aantal keren dat ze inge-zeept zijn en mijn Safari staat constant open op nos.nl en Instagram om in de gaten te houden wat er nou allemaal gebeurt in de wereld. Mijn opa en oma zijn met zijn tweets in Rotterdam. Misschien maak ik me wel het meest zorgen over hen.

Terwijl ik met mijn ouders de geweldige film 'Lady Bird' keek, ging Frankrijk in een totale lockdown en heeft de premier van Nederland voor het eerst sinds 1973 een landelijke toespraak gehouden vanuit het torentje. Een soort oorlogssituatie zonder echte vijand. Zonder dat we moeten onderduiken of naar het front moeten gaan om te vechten. Eigenlijk heel onschuldig en toch zo raar. We maken er nog grapjes over, al is het minder dan gister of vorige week. Want stiekem houden we ook ons hart vast. Voelt een vrij land zich toch minder vrij

als we alleen met een formulier de straat op mogen straks.

Ik besef ook dat ik ontzettend veel geluk heb. Dat ik in een groot huis kan zijn waar we een tuin hebben en elkaar. Genoeg geld waarschijnlijk, en genoeg te doen. Het is echt niet verschrikkelijk, maar zoals ik begon: het wordt een rare tijd.

Ik vond het, en vind het nog steeds, ergens ook goed voor de wereld. Er wordt minder gekocht (behalve wc-papier, bruine bonen, zeep, e.d.), minder gevlogen, minder vervuild. De wereld laadt zichzelf even opnieuw op, misschien. Ze heeft minder uitstoot nodig en nou ja, misschien ook minder mensen op aarde. Al klinkt dat wel hard.

Zaterdag zat ik 's middags op een terrasje en was ik 's nachts in een club. Zondag reisde ik voorzichtig met de trein terug naar mijn studentenkamer en maandag reisde ik naar mijn ouders met een redelijke hoeveelheid spullen: mijn afspraken van de week afgezegd, het contact miniem gehouden. Nog geen dag geleden vond ik het allemaal wat

overdreven, nog geen halve dag geleden wist ik niet zo goed wat ik nou met mijn afspraken aan moest en nu vind ik het al vanzelfsprekend dat ik de komende tijd weinig mensen ga zien. Al is dat geen feest.

Ach, we gaan het zien.

31 Maart 2020 – denk ik

Dag 14 van de 'quarantaine' en ik zie het voor het eerst even helemaal niet meer zitten. Ik word gek. Gek van mezelf, gek van het weinige contact en gek van het eindeloze online moeten zijn. Hoe ongezellig is school nu en hoe jammer is het dat alle leuke dingen die ik samen met mensen ga doen, online moeten plaatsvinden. Ik doe niets anders dan staren naar schermen. Mijn hele dag is school en dat is niet heel leuk. Tuurlijk, ik mag niet klagen, maar ik ervaar een bepaald soort stress, rusteloosheid, gemis en verlangen naar contact.

Het ging tot nu toe heel prima, maar nu voel ik me voor het eerst verdrietig. Het is ook nacht en ik ben ook moe, maar toch.

Lees verder op pagina 4

April

Ik lees de brieven van Etty Hillesum die ze in de oorlog schreef vanuit het concentratiekamp naar haar thuis.

Gisteren vroeg me een stokoud, broodmager ziek vrouwtje heel kinderlijk: 'Denkt U, dat er medische hulp is in Polen?' In zo een geval loop ik dan maar liever weg. Het is haast onbegrijpelijk hoe sterk de mensen, die toch hun hele leven al achter zich hebben, hangen aan dat ongelukkige stukje karkas, dat hun nog gebleven is. Maar ieder wil de vrede beleven en kinderen en familie terugzien en dat is eigenlijk wel weer begrijpelijk.

–

Het doet me ergens denken aan nu. Ook de ouderen nu, die in de kwetsbare groep zitten, geven niet zomaar op. Waarom niet? Denk je soms, heel soms. Als je al zo oud bent, waarom zou je het dan niet genoeg vinden? Het antwoord vind ik nu best simpel. Precies zoals Etty Hillesum het beschreef in de oorlog van toen: je wilt de vrede meemaken. Je wilt je dierbaren weer ontmoeten en weer samenkomen. Als je dat hebt gedaan, dan mag je misschien wel gaan. Maar niet zo, niet nu.

5 april – Vrouwenpolder (we zitten er een beetje stiekem)

Vanochtend fijn gewandeld door de stilte van de duinen in Oranjezon. Zo'n week geleden liep ik er ook: langs het water, de duinen, het strand, de zee en ik genoot van de rust die de natuur – leek wel – nog meer dan normaal uitstraalde.

Wij bereidden ons voor op een lockdown, zij ook. Ze keek er wel naar uit, om even te zijn, in haar eentje. Toen dacht ik dat we in lockdown zouden gaan dus ik nam in stilte afscheid en het voelde zo goed! Zo duidelijk, bijna wederzijds.

Als ik over de mooie overgang van de duinen richting de zee loop ben ik altijd een beetje ontroerd door de overweldigende schoonheid die zo voor je ligt. Hoe gelukkig moet de

mens van nu zich prijzen om die pracht fysiek te mogen meemaken. Het is zó mooi.

Als ik er ben vraag ik me weleens af waarom ik toch zoveel in Utrecht ben als ik ook in deze natuur kan zijn, maar misschien is het juist de afwisseling die het gevoel versterkt.

6 april

Daan en papa zagen een boom om. Op dit moment krijgen alle bomen knopjes. Van die zachte, donzen, soms groene, soms witte knopjes. Zo ook deze populier. Ik vind het niet heel erg, maar ergens is het gruwelijk, toch? Het nieuwe leven letterlijk in de kiem gesmoord.

9 april 22.20

Net een beetje ingestort. Ik heb stress en ik mis. Ik heb stress om de hoeveelheid dingen die doorgaan. Ik denk dat ik er 'normaal' geen last van zou hebben, dus: ik heb stress om de dingen die doorgaan via internet, Zoom en social media. Ik heb het gevoel dat er van me wordt verwacht dat ik alles nog prima kan, zo. Maar daarbij lijkt het wel alsof men niet snapt wat een impact het nieuwe

leven heeft en hoe onmogelijk het eigenlijk is om dit nog veel langer door te zetten. Want als je *zoomt* in een groep zet je jezelf uit beleefdheid op *mute* en zet je jezelf 'aan' als je iets wilt zeggen. Maar dat *unmuted* doe je toch niet zo snel. Als ik mezelf nu op *mute* heb staan, dan ben ik niet echt aanwezig. Dan heb ik geen stem en dat is soms moeilijk.

Een stilte in 'het echt' is vaak fijn, maar een stilte in een zoomsessie is vervelend, ongemakkelijk.

Als ik dit nu teruglees, in de stilte van de stad, herken ik veel dingen van toen in het nu, eind januari 2021. Ik had niet verwacht dat dit een jaar zou zijn met een avondklok en online onderwijs. Maar dat is het. We zitten er nog helemaal in. Toch is het niet hetzelfde: ik ben ergens anders dan toen en ik doe andere dingen dan toen. Ik kijk uit naar het moment dat de fantasieën over 'na corona' werkelijkheid worden, naar het moment dat we zeggen 'weet je nog toen'. Ik kijk uit naar het moment dat de nu nog kale bomen donzige, soms witte, soms groene knopjes zullen krijgen en zullen uitgroeien tot blaadjes.

“Nog kale bomen zullen donzige, soms witte, soms groene knopjes krijgen en zullen uitgroeien tot blaadjes”

Mensen missen

Door Else de Boer

Mensen missen heeft iets gekks. Natuurlijk heb ik in mijn leven mensen gemist. Als klein kind al had ik heimwee, al weet ik niet of dat hetzelfde is. Toen ik uit huis ging miste ik het frequent spreken van mijn schoolvrienden. Of een vriendin die eens verhuisde, die heb ik ook gemist. Toch voelt het nu anders. Ik mis nu niet zozeer iemand. Misschien komt dat doordat ik weet dat iedereen in hetzelfde schuitje zit, misschien zorgen sociale media ervoor dat ik genoeg met anderen in contact blijft. Wat ik wel mis, zijn de *mensen*. Groepen mensen. Groepen mensen die niet doorhebben dat ze een groep zijn, zoals mensen die gedachteloos op de bus staan te wachten. Maar vooral mis ik het om bewust met anderen een groep te vormen. In een groep komen niet alleen mensen samen, het zijn de mensen samen die een bepaalde dynamiek teweegbrengen. Ik mis de dynamiek van mensen in een groep. Mensen missen

heeft iets gekks; het is anders dan iemand missen. Er vloeit ook een andere soort eenzaamheid uit voort.

Ik heb het geluk dat ik druk ben. Om mijn studie te halen moet ik iedere dag de hele dag studeren. Had ik dat een jaar geleden moeten doen, had ik er veel over geklaagd. Nu heb ik een reden om op te staan en geeft het me aan het einde van de dag een voldaan gevoel. Tot nu toe was ik in mijn studie gewend om bepaalde periodes héél hard te studeren, om vervolgens goed te vieren dat ik hard had gestudeerd. Dan keek ik een lange periode niet naar mijn studie. Zonder dat ik het doorhad gaf dat me veel stress. Niet alleen de periodes hard studeren, ook de periodes daartussenin. Ik probeerde dan zoveel mogelijk leuke dingen in te plannen, zo veel mogelijk mensen te zien in die korte tijd, voordat ik mezelf weer op moest sluiten om mijn tentamens te kunnen halen. Ik wist vaak al weken

van tevoren wat ik op de planning had staan. Hoe leuk dat ook was, kwamen al die zelf-veroorzaakte verplichtingen soms ook wel heel erg op me af.

Dat is nu wel anders. Het geeft me rust dat ik nu niet zo ver vooruit kan kijken. Eerst vandaag maar zien, dan morgen, dan zien we wel verder. Pas later merkte ik dat het ook een keerzijde had. Vooruitkijken lukt namelijk niet, maar terugkijken wel. Soms kijk ik terug op het harde werk van de afgelopen maanden. Op die momenten voel ik me wel eens eenzaam.

Want ook al geeft het harde werk mij dagelijks het gevoel dat ik nuttig bezig ben, denk ik al terugkijkend: wat is het nut? Er zijn geen momenten waarop ik stoom kan afblazen, het kan relativeren of er even afstand van kan doen. Er zijn geen mensen om het harde werk mee te vieren. Daarvoor heb ik anderen nodig, dat lukt me niet alleen. Het is daarom dat ik mensen mis.

Momenteel houd ik me vast aan het idee dat er geen betere periode is dan nu om hard te moeten studeren. Ik kijk uit naar de zomer waar de zon warmer zal voelen dan ooit, waarin ik terug kan kijken op een jaar waarin ik hard heb gewerkt, waar ik hopelijk trots op kan zijn. Maar dat neemt niet weg dat het nu soms even eenzaam voelt.

“Ik kijk uit naar de zomer waar de zon warmer zal voelen dan ooit”

Verlichtende energie

Door Karen Lammers

Het is nu bijna een jaar geleden dat de eerste patiënt met het coronavirus werd gediagnosticeerd in ons land en we aan het begin van een periode stonden die zich nog aan het ontrollen is en waarin een langdurige stroom van maatregelen onze veerkracht danig op de proef stelt. Misschien geldt dit nog wel het meest voor de jonge generatie, de twintigers van nu, die in een gevoelige levensfase zijn waarin ze hun leven op veel vlakken aan het vormgeven zijn.

Wat was er ook alweer aan de hand toen mijn generatie, de generatie Nix, twintig werd? Onze generatie had best veel te stellen met onfortuinlijke wendingen die ons een gevoel van stilstand brachten na de beloften van groei in de jaren zestig en zeventig. Het land was in een diepe financiële crisis beland en er was hoge werkloosheid. Bovendien hing de dreiging van de Koude Oorlog als een zwaard van Damokles boven ons hoofd en kregen we te maken met een dodelijk virus. Zo heeft iedere generatie zijn eigen uitdagingen en bijzonderheden. Dit is – voor de goede orde – geen poging om de uitdagingen van nu te bagatelliseren maar hopelijk een bemoediging voor de twintigers van nu. Het leven is ook voor ons een richting uit gegaan en elke moeilijkheid brengt inzicht en daarmee kracht met zich mee.

Die jaren als twintiger herinner ik me als een nogal rauwe periode van ongemak, van zoeken, van onbestemde gevoelens en nieuwe, grensverleggende inzichten. Studeren in een nieuw bestel, waarin de studietijd in beklemmende mate ingekort was, betekende dat de hele kennisvergaring onder hoge druk stond. Van een sprankelend, onbekommerd kennis opdoen zoals ik me de universiteit gedroomd had was geen sprake. De avonden van maaltijd en discussie, de muziekprojecten met verschillende orkesten en frequent bezoek aan toneelvoorstellingen, filmhuis en concertgebouw waren essentieel.

Wat het in de huidige gezondheids crisis zo ongekend moeilijk maakt en in het bijzonder voor deze generatie, is het af moeten zien van het met elkaar beleven van kunst, van dat wat verdiept en verbindt, van dat wat ons geestelijk voedt. De gezamenlijke beleving en de verlichtende energie die daarbij stroomt.

Jaap van Zweden vertelde dat het musiceren op anderhalve meter afstand een heel andere aanpak vergt, dat orkestleden doorgaans met reden dicht bij elkaar zitten. De Wiener Filharmoniker had voor het Nieuwjaarsconcert de anderhalve meter afstand tussen orkestleden kunnen voorkomen door dagelijks te testen op corona. Bij het programma Discotabel werden onlangs verschillende opnames vergeleken waartussen ook een live opname zat. Het verschil was duidelijk te horen. De toespraak van maestro Riccardo Muti tijdens het Nieuwjaarsconcert raakte me bijzonder. Hij sprak over de bevreedende ervaring om in de zo mooie en historische maar lege zaal te spelen. Hij vertelde dat het orkest dit concert speelt om de boodschap van muziek uit te dragen, een missie om de maatschappij te beteren, te helen. Hij noemde het vorige jaar, een *horribilis annus*, en vroeg met name aandacht voor een nieuwe generatie, die dit hele jaar verstoken is geweest van dit diepe denken en deed een beroep op regeringsleiders om cultuur te beschouwen als één van de voornaamste elementen voor een betere maatschappij.

‘We hebben aldoor gedacht aan gezondheid en gezondheid is ongetwijfeld het allergrootste goed. Maar, óók de gezondheid van de geest is van cruciaal belang. En muziek helpt daarbij. Muziek neemt je mee op de golven van vreugde en verdriet, leven en dood, zo hopen we op een beter jaar.’

“Het leven is ook voor ons – generatie Nix – een richting uit gegaan en elke moeilijkheid brengt inzicht en daarmee kracht met zich mee.”

Koningskind: over het Salomonsoordeel

Door Albertine Wendte-Voncken

Keuzes heb je in vele soorten en maten. We maken per dag ca 30.000 keuzes, gelukkig zijn de meeste klein. Grote keuzes bij morele dilemma's leveren weer mooie verhalen op. Een van de mooiste Bijbelse verhalen over keuzes maken is het Salomonsoordeel, een prachtig, theateraal en listig oordeel. In een situatie waar eigenlijk geen oordeel te vellen valt verzint koning Salomo een list en velt zo zijn oordeel.

"Koningskind" van Selma Noort (2020, uitgeverij Leopold) gaat over dit Salomonsoordeel. Misschien heb je je weleens afgevraagd hoe dat nou kan dat twee vrouwen zeggen dat ze de moeder zijn van één baby, want als je je pasgeboren baby hebt gezien dan weet je wie hij is. En iedereen die bij de geboorte was weet wie jouw kind is. De schrijfster heeft rondom deze vraag haar verhaal opgezet en een verhaallijn bedacht zoals het gelopen zou kunnen zijn.

Koning Salomo zelf speelt een bijrol in het boek. Selma Noort vond het veel interessanter om de verhalen van de gewone mensen op te tekenen. Zij vertelt het verhaal vanuit het perspectief van Zissel, het halfzusje van de baby waar het Salomonsoordeel over gaat. Deze Zissel is een koningskind, want Koning Salomo had de nare gewoonte om regelmatig het land in te trekken en zich te vergrijpen aan jonge vrouwen. Lydia, de moeder van Zissel valt dit lot ten deel als ze vijftien is en wanneer ze zwanger blijkt is de schande zo groot dat ze haar ouderlijk dorp moet verlaten. Ze bevalt in een meertje bij een volgend dorp waar ze onder de hoede genomen wordt door Steenhouwer, een man die net zijn dochter en kleinkind is verloren bij de geboorte van ook zo'n Koningskind. Zissel blijkt een mismaakt armpje te hebben en kan wel horen, maar niet spreken, maar het is een zeer slimme jonge vrouw. Zij groeit op bij Lydia en Steenhouwer en zal een jaar of dertien zijn als het boek zich afspeelt. Lydia raakt zwanger van Steenhouwer, maar hij overlijdt voordat het kind, Menachem, geboren wordt. In de nacht dat hij geboren wordt komt er een gezelschap langs dat gelieerd is aan het hof. In dat gezelschap baart een andere vrouw een kind dat kort na de bevalling overlijdt en dan begint de intrige die uiteindelijk eindigt met het Salomonsoordeel.

De belangrijkste keuze is die van Zissel wanneer zij moet beslissen hoe ze moet handelen wanneer Menachem de spil wordt van de intrige van het hof. De weg die zij kiest is net zo listig als die van haar vader. De keuze van Salomo speelt wel een belangrijke rol in het plot, maar veel belangrijker is de verhaallijn die leidde tot het Salomonsoordeel en de keuzes die Zissel en anderen daarin maken.

Het is een prachtig boek dat een mogelijk verhaal verzint rondom dit fascinerende thema. Het is verdeeld in goed geportioneerde hoofdstukken en heeft een heldere vertel stijl. De karakters zijn mooi uitgewerkt. Je kan het los lezen, gewoon als spannend boek, maar je zou het ook eens in een breder kader kunnen plaatsen, want er spelen allerlei thema's die de moeite van het overdenken of bespreken waard zijn. Er zitten een paar pareltjes van thema's en teksten in met als belangrijkste thema dat je zwakte je kracht is. Dankzij Zissels "reigerarmpje" kan zij uiteindelijk Menachem redden. Je kan het lezen vanaf een jaar of 10. Een prachtig boek om te lezen, ook als je als volwassene weer in lockdown zit.

Lieve broeders en zusters: zorg voor elkaar en blijf gezond!

Nieuws vanuit de Kerkenraad december 2020 en januari 2021

Een week voor de kerstvakantie vond de decembervergadering van de Kerkenraad plaats. – Vanwege het uitkomen van een dubbeldik december/januari-nummer van idA is van deze vergadering nog niet eerder verslag gedaan. Tijdens de december-vergadering is vooral gesproken over de actuele coronamaatregelen en de kerstperiode.

Daarnaast werd ook Oldrik Verloop, het nieuwste Kerkenraadslid, per 1 januari 2021 benoemd tot nieuwe voorzitter van het Rijpenhofbestuur. Samen met Maaïke Rijken en mede-kerkenraadslid Mieke Hoogvliet vormt hij nu het hofbestuur. Oldrik vervangt daarmee Bert Iwema Bakker, met grote dank voor diens inzet en betrokkenheid van de afgelopen jaren. Zodra de omstandigheden dat toelaten zal aan zijn afscheid nog gepaste aandacht worden gegeven.

Ook tijdens deze vergadering zijn voor het jaar 2021 herbenoemd de huidige bestuursleden van de Stichting Beheer, te weten Chris van Eeghen, Ernst Gülcher, Norma van den Berg en Lex van Drooge (q.q.).

Ook de Kerkenraad voegt zich in januari naar de vigerende beperkingen en vergadert deze maand online. Daarbij wordt uitvoerig besproken hoe de Kerkenraad de gemeente zo goed mogelijk kan voorgaan en ondersteunen in de huidige omstandigheden. Het is naar dat we elkaar voorlopig allemaal moeten missen en geen fysieke diensten

kunnen houden, maar de kerkenraad verheugt zich over de mogelijkheden die ons wél ter beschikking staan. Zo is tijdens kerst maar eens gebleken hoe flexibel de voorgangers en medewerkers met de steeds veranderende omstandigheden kunnen omgaan. En blij zijn we met de mooie kinderkerstdienst en de prachtig muzikaal omlijste kerkdienst die we online hebben kunnen aanbieden. De luistercijfers die ons via "kerkdienstgemist.nl" bereiken zijn ook een indicatie dat onze gemeente ons op deze wijze goed weet te vinden. Tijdens deze lockdown-periode maar óók in de tijd daarna, die wellicht weer andere beperkingen kent, blijven we onze diensten via kerkdienstgemist.nl beschikbaar maken voor allen die niet bij de dienst zelf aanwezig kunnen zijn.

Verder wordt in de Kerkenraadsvergadering van (14) januari besloten om in verband met de coronamaatregelen de daags daarna geplande beleidsmiddag op te schorten. We hopen dat het jaarlijkse kerkenraadsweekend in maart wel door kan gaan. Er is besproken in hoeverre de kerkenraad een rol heeft ingeval zich coronabesmettingen voordoen in één van onze hofjes, en er wordt gekeken naar een notitie met voorstellen om de verhuurmogelijkheden en -voorwaarden van onze ruimten in de Singelkerk te verbeteren. Tot slot maken de jeugdwerkers nieuwe plannen om de kinderen en jongeren actief bij de gemeente betrokken te houden.

“Blij zijn we met de mooie kinderkerstdienst en de prachtig muzikaal omlijste kerkdienst die we online hebben kunnen aanbieden.”

The screenshot shows the website interface for 'kerkdienstgemist.nl'. At the top, there is a search bar and a user profile icon. The main heading is 'Doopsgezind Amsterdam (Singelkerk)'. Below this, there are tabs for 'Overview', 'Services', and 'Calendar'. The 'Recent services' section displays a service on Sunday 10:30, January 17, 2021, by Henk Leegte, with an 'AUDIO' icon. The 'Upcoming service' section shows a service on Sunday 10:30, January 24, 2021, by Voorganger, with an 'IN AN HOUR' icon. On the right, the 'About the church' section features a photo of the church interior and text: 'Services Sunday: 10:30', 'Address Singel 452, Amsterdam', 'Doopsgezinde Gemeenten', and the website 'www.doopsgezindamsterdam.nl'. A footer note states: 'Elke zondag om 10:30 uur kunt u de dienst in de Doopsgezinde Singelkerk met ons meeluisteren. De dienst blijft via kerkdienstgemist.nl een week beschikbaar.'

In Memoriam

Gré de Groot – Bolhuis 27 oktober 1926 – 29 december 2020

Na een kort ziekbed is op 29 december jl. op 94-jarige leeftijd ons gemeentelid Zr Gré de Groot overleden. De laatste jaren woonde Zr de Groot in het verzorgingshuis de Riekerhof, dicht bij haar huis aan het Johannes de Bekahof in Slotervaart, waar zij vanaf 1963 samen met haar man Wim gewoon had. In datzelfde jaar, 1963, trouwden zij in de Olijftak, onze toenmalige kerk in west. Het huwelijk werd ingezegend door ds Bremer; met zijn dochter Ineke, tevens bijna buurvrouw, hield zij door de jaren heen een zeer vriendschappelijke band. Tot haar huwelijk werkte Gré als verpleegkundige in de jeugdzorg, en na haar huwelijk verzorgde zij haar schoonmoeder die zo tot op het laatst bij hen kon inwonen. Het echtpaar kreeg geen kinderen. 'Blijkbaar is het niet voor ons weggelegd, kinderen krijgen is iets als een geschenk', zo zei haar man, 'maar wij hebben elkaar.' 'En wat hebben we het, tot de dood van mijn man in 1998, samen goed gehad.', zei Gré zelf.

In Lemmer werd zij geboren, als jongste van drie kinderen. Vader was binnenschipper en voer dagelijks tussen Lemmer en Amsterdam. De tekst boven de annonce 'behouden vaart' moet daar mee te maken hebben. De oorlog heeft Gré als opgroeiend meisje bewust meegemaakt. De Duitsers die met hun lichten en afweergeschut de Engelse vliegtuigen in de nacht opspoorden. De burens, bij wie een Joodse vader en dochter ondergedoken waren. De zoektocht (ook in Lemmer) naar voedsel. Na een voor haar zeer traumatische ervaring van een tasjesroof op een vroege zondagmorgen in 2008 (Gré was op weg naar de Singelkerk), is ze alles van toen in de oorlog gaan opschrijven. 'Het was een soort therapie voor me om even niet aan die tasjesroof te hoeven denken.' Haar herinneringen van de oorlog zijn in het museum van Lemmer opgenomen, zelfs op internet is haar interessante verslag terug te vinden. En uiteindelijk kon zij de dader vergeven: 'Hij zal wel een slechte jeugd hebben gehad.' Die zin, en levenshouding erachter, maakte op haar familie diepe indruk, zo vertelde haar nichtje.

Gré was Nederlands Hervormd opgegroeid en is door haar huwelijk Doopsgezind geworden: 'Ik voelde me er meteen thuis.' Zij had een sterk geloof en heeft in haar leven ervaren dat ze tekenen, 'signalen van God', kreeg. 'Anderen mogen het intuïtie noemen, ik noem het God die me iets zegt. En daardoor krijg ik kracht als het nodig is, daar vertrouw ik op. Ik vind het best wonderlijk allemaal, maar zo gaat dat bij mij.' Toen zij de laatste jaren niet meer naar de kerk kon komen, werd Juul Hartog haar trouwe maatje. En toen dat door corona de laatste tijd minder moest worden, bezocht een studente geneeskunde haar bijna wekelijks. Op zondagmorgen...

En Gré heeft mij – tot slot – geholpen met leren kijken en observeren. Tijdens onze vakanties in het broederschapshuis 'Fredeshiem' bij Steenwijk, tuurde zij bij de boottocht door de Weerribben altijd zo intens naar buiten. 'Zie je die weidevogel, Ewoud? En zie je die zwarte kat daar?' En ze straalde. Wij danken Gré de Groot – Bolhuis dat zij mens onder mensen is geweest.

Ewoud Roos

Het team

Essemie van Dunné
voorganger, jongeren-
en opbouwwerker
in Noord
t 06 48 35 07 25
e.vandunne@vdga.nl

Joke van der Heide
jongerenwerk
t 06 17 96 43 71
j.vanderheide@vdga.nl

Henk Leegte
predikant
t 06 45 62 62 70
h.leegte@vdga.nl

Ewoud Roos
predikant
t 06 48 88 35 97
e.roos@vdga.nl

Liliane van der Steur
jeugdwerker
t 06 21 39 75 44
l.vandersteur@vdga.nl

Een nieuw jaar in Doopsgezind Amsterdam

Door Thijs van Hoogstraten – voorzitter kerkenraad

“L’Église du désert” - “de kerk in de woestijn”, zo heetten de clandestiene kerken van de protestanten in het Frankrijk van de 18e eeuw, nadat in 1685 het Edict van Nantes was opgezegd en nadat zij alle kanten op waren gevlucht en gevlogen. U kent het verhaal. En veel ouder nog is onze eigen doopsgezinde traditie, waar men toevlucht zocht in schuilkerken, vaak niet gezien, soms wel gedoogd.

Natuurlijk moesten wij als kerkbestuurders het afgelopen jaar 2020 wel eens aan die tijden denken. Kerken in de verborgenheid – nu in een andere context, met de natuur als tegenstander. Dicht waren we, ruim drie maanden, van eind maart tot en met eind juni. Toen waren we weer drie maanden open, op afstand, in een prachtige zomer met koffie op het plein. Daarna weer zeven weken dicht – en toen weer vier weken open, met een maximum van 30. En toen weer dicht, zelfs in de kerstperiode. Vijf maanden fysiek gesloten, dat waren we.

En dicht zijn we tot de dag van vandaag, de dag dat ik dit schrijf. En toch is de rivier verder gestroomd. In de tijden van sluiting deden we het eerst met de wekelijkse diensten op podcast, vaak nog op schrift nagestuurd. En vanaf november via kerkdienstgemist.nl. Mooie diensten waren dat telkens, met aandacht verzorgd door onze voorgangers en organist. Met als hoogtepunten de online-kinderkerst en kerstnachtdienst met trompet en zang. Ook al was het wennen daar in de stilte van je eigen huis aan deel te nemen.

Verder werd de kerk dat jaar corona-proof gemaakt, het pleintje opnieuw bestraat, er kwam een nieuwe geluidsinstallatie, er kwamen digitaal collecteren, en de knop naar kerkdienst gemist; en in

juli hebben we nog genoten van een orgelvierdaagse, met een brandnieuw reserveringssysteem. Ook Noord trof haar regelingen en voorzorg in een eigen online-service.

Kortom: zo is dat moeilijke jaar 2020 ook een jaar van vernieuwing geworden en van investeren in de toekomst. Waarbij veel overleg en actie nodig is geweest, van velen – meer Martha dan Maria leek het soms. Maar waarvoor wij aan alle betrokkenen grote dankzeggen.

Ondertussen blijven het onzekere tijden, en zal ook het jaar 2021 ons blijven uitdagen. In het eigen leven, maar ook als kerkgemeenschap. We zullen het als kerkenraad, werkers en gemeente nog steeds moeten hebben van snel schakelen. Daarbij moeten we enerzijds afwachten tot we weer echt bijeen kunnen komen. Anderzijds zullen de online-diensten gestaag door blijven gaan en we elkaar blijven vinden en steunen. Mooie woorden lijken dat inderdaad, maar met het vertrouwen dat die verbondenheid ons gegeven blijft.

“L’Église du désert” in Frankrijk, die duurde honderd jaar, tot de protestanten rond de Franse Revolutie hun rechten weer terugkregen. Ook de vroege doperse geschiedenis gaat zo over de generaties heen. Interessant die historie. De vergelijking gaat misschien mank, maar toch, als wij ook zo zouden kunnen volharden, hoe mooi zou dat niet zijn.

Daarom: *bon courage!* Ik zeg het tegen mezelf en tegen alle leden en vrienden en anderen die met onze doopsgezinde kring verbonden zijn. En zoals ik in een eerder stukje in deze idA al eens opschreef: dat orgel, dat wacht op jullie.

Collectebestemmingen

Februari 2021

• 7 februari – Voedselbank Amsterdam

Help onze klanten door de coronacrisis. Een moeilijke tijd is aangebroken voor iedereen, ook voor voedselbank Amsterdam. Sinds de start van de coronacrisis zijn er meer dan 1000 nieuwe klanten bijgekomen. Daarmee staan we voor de uitdaging om elke week 4498 Amsterdammers (1645 kinderen) van een voedselpakket te voorzien. Voor het uitdelen van deze pakketten zijn wij 100% afhankelijk van donaties van producenten, supermarkten & particulieren. En de crisis heeft een grote impact op onze logistiek en ook de aanvoer van voedseldonaties. De afgelopen weken hebben we de organisatie met moeite draaiende kunnen houden. En de verwachting is dat het alleen nog maar drukker gaat worden de komende maanden.
Rekeningnummer: NL49INGB0004237650
t.n.v. Voedselbank Amsterdam

• 14 februari – Broederschapcollecte t.b.v. project voor de begeleiding van het landelijke jongerenwerk van het Doopsgezind Centrum voor Gemeenteopbouw

Rekeningnummer: NL19ABNA0243493886
t.n.v. Alg. Doopsgez. Sociëteit, Amsterdam, inzake jongerenwerk

• 21 februari – Jongerencultuurfonds

In Amsterdam groeit 1 op de 4 kinderen op in armoede. Het jongerencultuurfonds geeft deze kinderen een kans op kunst. Wij betalen het lesgeld voor muziek-, dans-, zang- en tekenles. Maar drukker gaat worden de komende maanden. Het jongerencultuurfonds Amsterdam is een culturele ANBI (Algemeen Nut Beogende Instelling).
Rekeningnummer: NL64INGB0005167707
St. Jongerencultuurfonds

• 28 februari – Broederschapcollecte t.b.v. St. Menno Simons Monumenten Friesland SDMF

Rekeningnummer: NL31RABO0141964138
t.n.v. Stichting Menno Simons SDMF

• 7 maart – Fonds Bijzondere Noden Amsterdam

Fonds Bijzondere Noden Amsterdam (FBNA) is een onafhankelijke stichting. Wij helpen Amsterdam-mers in financiële noodsituaties. Wanneer andere voorzieningen en regelingen geen oplossing bieden, kan FBNA bijspringen met een gift. Dat doen we al sinds 1936. We vinden dat financiële noodhulp voor iedereen bereikbaar moet zijn.
Rekeningnummer: NL49INGB0000294697
Fonds Bijzondere Noden Amsterdam

Als u niet in de dienst aanwezig kon zijn en toch iets wilt bijdragen aan het project kunt u dat via het aangegeven bankrekeningnummer doen of via de Givt-app:

Kopij voor het volgende nummer vóór **10 februari 2021** sturen aan Mieke Krebber
Mail: m.krebber@chello.nl
Adres: Europaplein 89, 1078 GZ Amsterdam (telefoon 020-6731926).

De redactie behoudt zich het recht voor artikelen in te korten of niet op te nemen.

Secretariaat en administratie

Singel 452
1017 AW Amsterdam
t kerk (020) 623 45 88
t secretariaat (020) 624 65 73
t boekhouding (020) 627 70 72
gironummer
NL11INGB0000141442 (VDGA)
website www.vdga.nl
website van de ADS: www.ads.nl

COLOFON

idA, in dit Amsterdam
Maandblad voor geloof
en gemeentelieven van
Doopsgezind Amsterdam.

Redactie

Essemie van Dunné
Sjoukje Halbertsma
Joke van der Heide
Karen Lammers
Wim de Vries Lentsch
Mieke Krebber (eindredacteur)

Ontwerp en realisatie

Ontwerpgroep Låle, www.lale.nl
T (033) 462 46 93

Verzending idA via het secretariaat:
e-mail: secretaris@vdga.nl.

KERKDIENSTEN

Kerkdiensten in februari onder voorbehoud.

Voorlopig zullen de diensten te beluisteren zijn via Kerkdienstgemist.

De diensten in de Singelkerk zullen afwisselend verzorgd worden door Henk Leegte en Ewoud Roos. In Noord verzorgt Essemie van Dunné de diensten.

In het Menno Simonshuis zijn in februari geen diensten.

Zie voor actuele informatie de mail van de secretaris en de website van de gemeente.

	Singelkerk Centrum 10.30 uur	Meerpad Noord 10.15 uur	Menno Simonshuis Buitenveldert 10.00 uur
7 februari	Ds H. Leegte		
14 februari	Ds H. Leegte		
21 februari	Ds E.C. Roos	Hans Fronczek	
28 februari	Ds E.C. Roos		
7 maart	Ds E.C. Roos	E.M.L. van Dunné	

Agenda

Februari 2021

- In februari zijn er geen gesprekskringen vanwege de coronamaatregelen.

Wanneer de gesprekskringen worden hervat zult u van de gespreksleider of coördinator van de gespreksgroep persoonlijk bericht ontvangen.